

STREEKCULTUUR & NATUUR

DOEMSPIEKERS

Oald en wies?

Sedert heel wat joaren heb ik hulpdelen um better te kunnen etten, better te kunnen heuren, better te kunnen zeen. Ik las kortens dat 75 procent van alle oalderen slecht heurt, heel slecht heurt of bienoa doaf is. En in het dagelijkse leaven ervaar ik dat net zoa.

Wat bent de grôteste problemen en wat is doar an te doan? De apparaten van Specsavers, Schoonenberg, Beter Horen en Hans Anders bent ammoal geliekwaardig en in 'n gesprek van één op één doot ze het good. Ie kiek dan mekaar an, zit tamelijk dicht bie mekaar en der proat gen anderen deurhen. En doar neum ik direct ok de narigheid, dee het leavenspleazar veur onwies de grond in boort. In 'n gezelschap, woar as meerdere leu met mekaar in gesprek bent dan is het misse boel. Ik heur dan alles en alles en dus heur ik niks!

Dat kleenkt gek mer dat is zoa. Heel vaak zit de leu ok nog nen eand oet mekaar en môt zee min of meer luk schreeuwen um oawer te kommen. Dan kaan'k wal noar hoeh hen goan, mer ja, dat doo'j ok nog zoa mer nich. Noa nen zet wör ik toch zóa me u van alle inspanningen um hier of doar nog 'n woord op te vangen en dan begin ik mie nen eenzamen gast te veulen. Mangs zegt der ok nog een: Wat bis toch stil! En noe roa ik die, dan kaan'k wal blearen mer dat doo'j as volwassene ok nich, As het feestke of de bieeenkomst slötten is, dan kaan'k wier gewoon oadem halen. Advies: goa nich noar zün feest of vergadering. As ik hier wat leu in hoeh op bezeug krieg, dan zet ik ze aait an de toafel, ... zoa dicht möggelijk bie mekaar en bie mie. Doar noa vraag ik (mangs, heur) of ze weet da'k nich good heur en dat loat ik dan volgen deur het allesbepalende veurstel um mie an te kiekken as ie wat teggen mie zegt. En ok um laankzaam en dudelijk te proaten want wat leu dee noffelt der wat of!

Dat ik leenks ietskes meer heur dan rechts is 'n probleem dat ik bie het fietsen mooi oplos: aait rechts van mienen fietsmoat rien, logisch hé! Bie wát leu goa ik lever ok nich meer op bezeug en dat hef wier nen anderen reden: dee leu hebt ne kamer met ammoal gladdere muren en gladdere vloeren en as doar wat zegd wördt dan galmt dat onwies zoa. Het gevolg is da'k niks kan verstoan, al proat zoa een ok heel hard: de echo's weerkaast tegen alle muren en vloeren en dus heur ik alles 'n maal of drie! In 't ni'je zekenhoes van Eansche mot ik oppassen wat 'n internist of cardioloog zeg. Zol doar noe in Godsnaam gennen deskundigen bie hem west, dee zölf hardheurig is, um de bouwers of inrichters op de heugte te brengen van 'n groot probleem: de inrichting zoadóanig maken dat 75 procent van de oalderen noadertig zeker weet hoövöl pillekes hee per dag noar binnen mag wearken van 'n dokter. As der oit 'n maal een doad geet omdat hee de veurschriften van ome dokter nich hef heurd. ja, dan pas tel wie ok nog met! En hoo mot dat met de jongeleu van noe, dee 'n helen dag met zukke döpkes in de oren loopt en de muziek zoa hard as het kan deur 'n kop hen loat jengelen? En dee op festivals van het ene bombardement lawaai noar het volgende goot? De klachten bent der noe al; oawer vijf-tig jaar bent de meesten doaf. Veur dee leu heb ik gen advies of het mot wean: eerst noadeanken en wal of nich onwies hard! Ben ik oald en wies genog?

Jan Swennenhuis

▲ Streektaalconsulent Harry Nijhuis met het door hem samengestelde 'Tents voor beginners'. FOTO DOLF FRUESINK

'Moin, wat wo'j?'

In Twente 'köj good wean' als vakantieganger of inburgeraar. Wie een beetje Twents kan, geniet dubbel. Daarom is er nu een taalgidsje. Van: 'Moin, good te pas' en 'de soep is niks te woarm' tot 'sloerig in 'n rakkerd'.

Gerard Lage Venterink

'n Betken snoeven an het Twents, meer is het eigenlijk niet, zegt streektaalconsulent Harry Nijhuis. „Het is een eerste kennismaking, bedoeld om mensen op een onderhoudende manier iets van het Twents en Twente te laten opsteken.”

Wie zijn boekje *Twents voor beginners* uit heeft, is allesbehalve een volleerd 'platproater'. Maar als toerist iets te drinken ('doot mer twee koffie') en de rekening ('wat kost mie dat') vragen of informeren naar het culturele aanbod ('is der vanoavond nog wat te doon') moet lukken.

Het boekje is in de eerste plaats bedoeld voor toeristen, dagjesmensen en inburgeraars op pad in Twente. Zoals Nederlanders de wereld doorkruisen met *Wat en hoe in het Spaans of Pools*, zo kunnen 'vrömden' zich nu met wat eenvoudige Twentse woorden reddden in het land van Regge en Dinkel.

Nijhuis veur het samenstellen van het boekje benaderd door Uitgeverij Het Zwarte Schaap, dat eerder een vergelijkbare, succesvolle taalgids voor de Achterhoek uitgaf.

Waar gebruikers van elders aan zullen moeten wennen is het Twentse idioom, vermoedt hij. „Onze specifieke manier van uitdrukken: kort,

zonder franje. Als wij 'Moin, wat wo'j?' zeggen, bedoelen we: 'Wat kunnen we voor u doen?' We klinken soms kortaf, terwijl we dat qua karakter helemaal niet zijn.”

Het boekje weerspiegelt in al zijn beknoptheid de Twentse mentaliteit. De Twent voelt zich in zijn spreken thuis bij het onderkoelde, het indirecte en 'tongue in cheek' dat het Engels zo kleurt. De Tukker is graag voorzichtig, houdt zich het liefst 'an de kookaant', stelt Nijhuis vast. Oftewel de veilige kant van de stier, waar de koe staat. En hij doet dat zowel bij lof als kritiek. De toerist die een prachtinge dag heeft gehad, kan dus volstaan met: 'dat har wa meender könt' en wie koud eten krijgt voorgeschoteld, beklagt zich voldoende met 'de soep is nich te woarm'.

Twents voor beginners is net als de *Wat en hoe*-boekjes overzichtelijk ingedeeld in thema's als tellen, begroeten, eten en drinken, sport en spel, feesten en tradities. Verder bevat het een korte inleiding in grammatica, spelling en uitspraak, de positie van het Twents in het grotere geheel van Nedersaksische ta-

len, de vele lokale varianten en de beïnvloeding door andere streektaalen die door eerdere generaties 'allochtonen' uit Drenthe of Groningen werden meegebracht.

Handig is verder een kaartje waarop enkele taalgrenzen binnen het Twents - bijvoorbeeld tussen 'ie' en het oudere 'doe' voor jij - zijn aangegeven. Het boekje is, benadrukt Nijhuis, door Philomène Bloemhoff, taalwetenschapper van de IJsselacademie, gecontroleerd.

Belangrijk is dat de lezer plezier aan het boekje beleeft. Daarvoor is onder meer een lijst met 'typisch' Twentse gezegden opgenomen. Elke toerist weet daarna wat er gebeurt als iemand 'de achterboks antrekt' of als het hem 'op 'n emmer vrös'. Een lijst met prachtinge Twentse woorden als 'krönnenzommer' (een zonnige nazomer), 'bössel' (kwajongen) of 'zunnekuuskken' (lieveheersbeestje) is bedoeld om vreemden iets van de schoonheid van het Twents bij te brengen. Zelfs de autochtone Twent heeft het boekje volop te bieden. „Ook die mag het natuurlijk gewoon aanschaffen” zegt Nijhuis. Want, zoals cabaretier André Manuel in het voorwoord vaststelt: 'Nun Goeien Noaber is better dan nun Verre Kieker'.

Het is een eerste kennismaking

— Harry Nijhuis, streektaalconsulent

■ *Twents voor beginners*. Een taalgids voor toeristen, dagjesmensen en inburgeraars, door Harry Nijhuis. Uitgeverij Het Zwarte Schaap en Uitgeverij Twentse Media, hardcover, 64 blz, 9,95 euro.